

Ungdoms røykeatferd påvirkes av foreldre

Flere enn 90 % av 15 år gamle ungdommer vil være røykere hvis de vokser opp i et miljø hvor røyking er vanlig og foreldrene tillater det.

– Starten på anti-tobakksarbeidet er brolagt med eksempler på tiltak som viste seg å være heller ineffektive, sa professor Leif Edvard Aarø ved Hemilsenteret i Bergen, da han på verdenskonferansen Tobakk eller helse i Finland i august i år, holdt et plenumsforedrag om hvordan enkle intervensjoner kan bidra til kutt i tobakksbruk på nasjonalt nivå.

Leif Edvard Aarø

– Personorienterte og kognitive modeller som lenge har dominert i antitobakksarbeidet, må suppleres med modeller som også inkluderer økonomisk, organisatorisk, kulturell og sosial påvirkning, sa han.

– Det er ikke slik at barn og ungdom velger fritt. De påvirkes av foreldres røykevaner i større grad enn hva man har trodd, sa Aarø. – Hvis en 15 år gammel gutt eller jente har en far som røyker, er risikoen for å bli dagligrøyker mer enn doblet.

Sammenhengen med mors røyking er tilsvarende sterk: – Det har vært gjort forsøk på å vise at påvirkningsprosessen i noen grad er kjønnsespesifikk. Noen studier kan underbygge dette.

Norske data, derimot, tyder på at sammenhengen er like sterk over kjønns grensene som innen samme kjønn, sa professoren.

Venner påvirker mest

Foreldres tillatelse til røyking er en annen viktig faktor når det gjelder ungdoms røykeatferd. Blant ungdom som har spurt om foreldrenes tillatelse til å røyke, viser tallene at de som fikk tillatelse løper en større risiko for å bli dagligrøykere ved 15-årsalder, enn de som ikke får tillatelse til å røyke av foreldrene.

Eldre søskens røykevaner er også viktig.

Blant 15-åringene som oppgav at de hadde minst en eldre søster eller bror som røyker, er andelen dagligrøykere betydelig høyere enn blant de som har eldre søsken som er ikke-røykere eller ingen eldre søsken i det hele tatt.

Ingen sammenheng er sterkere enn den som gjelder beste venn eller venninnes røyking. Blant de som rapporterte at deres beste venn røyker, er andelen dagligrøykere om lag ti ganger høyere enn blant de som rapporterer at deres beste venn er en ikke-røyker.

– Disse sammenhengene er sterke og forsvinner ikke etter kontroll for andre prediktorer, sa Leif Edvard Aarø. – Hvis en 15 år gammel ungdom har vokst opp i et miljø hvor røyking er vanlig og foreldrene tillater røyking, vil faktisk mer enn 90 % av ungdommene være røykere når de er 15 år gamle.

Hvis ungdommene er oppdratt i et miljø hvor det ikke er noen som røyker, og røyking er uakseptabelt, er det ekstremt få røykere ved 15-årsalder, bare rundt 2–3 %.

I riktig retning – tross alt

Aarø viste tall som illustrerer den gledelige nedgangen i røyking som i dag finner sted i de såkalte utviklede land. I Norge er omsetningen av tobakk nå lavere enn noen gang etter den annen verdenskrig. Andel dagligrøykere i undersøkelsene blant voksne er nå kommet så vidt under 30 %.

Han hevdet at en viktig årsak til den positive utviklingen er den endringen som har funnet sted i sosiale normer rundt røyking. Tobakkslovgivningen har også bidratt vesentlig til denne positive endringen. Røykfrihet er i ferd med å bli en norm i stadig flere sammenhenger. Flere og flere hjem blir røykfrie. Og forbudet mot røyking på restauranter og spisesteder, som vil tre i kraft fra 2004, er enda et viktig skritt på veien mot et røykfritt samfunn.

Ellen Juul Andersen

ellen.juul.andersen@legeforeningen.no
Informasjonsavdelingen

– Leger er rollemodeller i tobakksarbeidet

– Å delta i helsefremmende arbeid er en etisk forpliktelse for leger, sier president Kati Myllymäki i World Medical Association (WMA).

– Verdens legeforening har siden 1988 hatt en aktiv tobakkspolitikk. Da tobakksindustrien holdt tilbake og benektet informasjon om helseskadene ved røyking, førte dette til at WMA bad de nasjonale legeforeninger om å ta en ledende rolle i arbeidet mot tobakk, slik at industriens informasjon ble inntegått, sa Myllymäki på konferansen.

– WMA ønsker at legeforeninger verden over skal spille en aktiv rolle i bekjempelsen av tobakk. De bør ha en tobakkspolicy. Ett konkret eksempel er at legeforeninger forbyr all bruk av tobakk på egne møter, sa presidenten, som mente at leger spiller en viktig rolle i det helseopplysende arbeidet.

– De er rollemodeller når det gjelder holdninger til og bruk av tobakk, sa hun.

– Ikke minst ved arbeidet for en rammekonvensjon om tobakk, har vi sett viktigheten av et sterkt engasjement fra nasjonale

Norge viser vei

En stor norsk delegasjon deltok på den 12. verdenskonferansen om tobakk i Helsinki. Her undertegnet Norge som første land rammekonvensjonen om tobakk.

Professor Tore Sanner, leder av Tobakksfritt:

– Jeg mener disse kongressene er viktige. De er vesentlige for å knytte internasjonale kontakter og få informasjon om hva som er trendene i tobakksarbeidet. Ved årets konferanse var diskusjonen om rammekonvensjonen og om hvordan oppfølgingen av denne skal skje, det viktigste. Dette får betydning for det arbeidet Tobakksfritt gjør i Norge, blant annet fordi ett av punktene i konvensjonen er lisens for salg av tobakk.

Forbundsleder Svein Erik Myrseth, Landsforeningen for Hjerte og Lungesyke (LHL):

– Jeg synes det var viktig og riktig å få ytterligere dokumentasjon om skadene ved passiv røyking, likeledes informasjon om undersøkelser som styrker sammenhengen mellom røyking og passiv røyking og astma. Rammekonvensjonen om tobakk har et punkt om bevilling for salg av tobakk. Vi tror en bevilling kan begrense bruken av tobakk, særlig hos unge mennesker.

Avdelingsdirektør Kari Huseby, Sosial- og helsedirektoratet:

– Dette er min første verdenskonferanse og det er nyttig å knytte kontakter. Fra Norge er det holdt mange innlegg, og det er flott at vi også hadde et av hovedinnleggene i plenum ved professor Leif Edvard Aarø. Det gir inspirasjon å se at vi er en del av et stort fellesskap som arbeider for å redusere bruken av tobakk. Jeg ser at Norge er på rett vei i tobakksarbeidet.

Kati Myllymäki

legeforeninger og internasjonale legeorganer. Det er i fortsettelsen viktig at nasjonale legeforeninger er pådrivere for å få den enkelte nasjon til å ratifisere rammekonvensjonen om tobakk, sa Myllymäki.